

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Пирога Ігоря Володимировича на дисертацію Помаза Ярослава Олександровича на тему: «Особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертації. На сьогодні злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів викликають значного занепокоєння міжнародних організацій, органів державної влади та громадян. Поширення наркоманії та зростання злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, набувають усе більших масштабів і стають серйозним соціальним чинником, що негативно впливає на життя, здоров'я та благополуччя людей. Незаконний обіг наркотичних засобів у всьому світі стимулює зростання злочинності, насильства, уражає людей незалежно від соціального стану, статі, релігії чи раси. Сьогодні ця проблема тією чи іншою мірою торкнулася практично всіх країн, в тому числі й України.

За статистичними даними спостерігається негативна тенденція до збільшення кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, що вчинюються у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Аналіз слідчої та судової практики свідчить, що органи досудового розслідування найчастіше стикаються із труднощами у виявленні і доказуванні даної категорії кримінальних правопорушень, пов'язаними з використанням злочинцями новітніх способів вчинення злочинів, недосконалістю нормативної бази, недостатнім володінням працівників органів досудового розслідування методикою виявлення, фіксації, вилучення, перевірки та оцінки зібраних доказів та іншими чинниками. Викладене вище свідчить про актуальність та своєчасність підготовленого Я. О. Помазом дисертаційного дослідження.

Актуальність обраної теми аргументується й тим, що дослідження виконано відповідно до положень Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від

16.09.2020 № 1126-р.; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021; Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021; теми наукових досліджень кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби на 2022–2026 роки «Проблеми запровадження та застосування кримінально-правових засобів реагування в умовах реформування законодавства України про публічно-правову відповідальність» (державний реєстраційний номер 0122U002480).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна отриманих результатів обумовлена тим, що за характером і змістом розглянутих питань в дисертації вперше досліджено теоретичні та практичні особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, за результатами яких сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації. У результаті проведеного дослідження автором сформовано низку нових положень та висновків, зокрема вперше: обґрунтовано доцільність використання, в окремих випадках, як доказу на стадії судового розгляду кримінального провадження показань свідка та/або потерпілого (протоколів), отриманих безпосередньо під час досудового розслідування; обґрунтовано необхідність у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, до внесення відомостей в ЄРДР, отримати висновок спеціаліста (експрес аналіз) за результатами попереднього дослідження заборонених до обігу речовин; сформовано визначення провокації кримінального правопорушення, розкрито форми її прояву та значення, охарактеризовано з практичної площини та з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, національних судів, допустимість доказів, отриманих у такий спосіб під час досудового розслідування досліджуваної

категорії кримінальних правопорушень; сформовано критерії для визначення у діях правоохоронних органів наявності або відсутності ознак провокації під час доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

Крім того, удосконалено: визначення поняття «доказування», що включає в себе встановлену нормами КПК України діяльність сторін кримінального провадження, яка обмежена у часі процесуальними строками; визначення контролю за вчиненням злочину, як одного із різновидів негласних слідчих (розшукових) дій та охарактеризовано його значення під час доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів; організаційні й тактичні особливості проведення контролю за вчиненням злочину на початковому етапі досудового розслідування, рішення про проведення якого повинно бути прийнято лише при наявності у суб'єктів доказування достатньо відомостей, що підтверджують протиправну діяльність особи.

Дістали подальшого розвитку: рекомендації щодо ефективності проведення досудового розслідування з урахуванням специфіки кримінальних проваджень досліджуваної категорії; рекомендації щодо тактики проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій як контроль за вчиненням злочину, аудіо-, відео контроль особи тощо; пропозиції щодо використання в окремих випадках, як доказу, на стадії судового розгляду протоколів допиту потерпілого та/або свідка, визнання недопустимими докази, що отримані внаслідок провокації, а також визначення поняття провокації кримінального правопорушення та її критеріїв.

Значення одержаних результатів для науки і практики полягає в тому, що одержані наукові результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у: практичній діяльності оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України як рекомендації та пропозиції, що направлені на підвищення якості та ефективності досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів (акт впровадження

результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність Управління боротьби з наркозлочинністю в Чернігівській області Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України від 21.01.2022); правотворчості для удосконалення окремих положень КПК України та КК України (довідка Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності); освітньому процесі – під час підготовки навчальних посібників, монографій, наукових статей, а також при проведенні наукових і науково-практичних заходів (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у наукову діяльність Академії Державної пенітенціарної служби від 19.12.2022 № 15-60/а).

Апробація результатів дисертації. Результати наукових досліджень, висновки та пропозиції автора оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема таких: «Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі» (м. Харків, 20-21 грудня 2019 р.); «Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук» (м. Чернігів, 23-24 квітня 2020 р.); «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України» (м. Львів, 29-30 січня 2021 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 25-26 червня 2021 р.); Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави (м. Чернігів, 26 листопада 2021 р.); Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави (м. Чернігів, 02 грудня 2022 р.).

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Автором вірно сформульовано мету дослідження, що полягає у з'ясуванні та розкритті особливостей доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, та розроблення на цій основі теоретичних положень та практичних рекомендацій, що стосуються доказування на стадії досудового розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень. Відповідно меті було поставлено та вирішено

наступні завдання: з'ясувати загальні риси доказів, отриманих під час збуту наркотичних засобів: нормативно-правове визначення, види та класифікацію за кримінальним процесуальним законодавством України; охарактеризувати зміст структурних елементів та предмет доказування у кримінальному провадженні, пов'язаному зі збутом наркотичних засобів; дослідити специфіку використання процесуальних дій під час досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів; розкрити своєрідність контролю за вчиненням злочину, як процесуальної дії при збуті наркотичних засобів, визначивши поняття, підстави, завдання та порядок його проведення; визначити критерії допустимості отриманих доказів внаслідок правомірної поведінки правоохоронних органів та провокації кримінального правопорушення під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, з огляду на слідчу та судову практику; дослідити поняття провокації в контексті прецедентної практики Європейського суду з прав людини та правових позицій Верховного Суду України у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

Об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають у сфері доказування збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Предметом дослідження є особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

Ефективне виконання дисертантом поставлених завдань стало можливим завдяки вдало обраній методології дослідження та вмілому її застосуванню. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, на підставі якого всі явища досліджувалися у взаємозв'язку, в єдності їх соціального змісту і юридичної форми (розділи 1-3), а також окремі наукові методи дослідження. Зокрема, порівняльно-правовий метод використовувався під час аналізу думок науковців щодо досліджуваної проблематики, наукових визначень, норм

матеріального та процесуального права (розділи 1-3); метод моделювання для розроблення рекомендацій щодо тактики проведення контролю за вчиненням злочину (підрозділ 3.1); теоретико-прогностичний метод використовувався для надання пропозицій щодо внесення змін у національне законодавство України (підрозділ 1.1, 3.1); формально-логічні методи використовувалися для тлумачення та розмежування основних понять (підрозділи 1.2, 2.2, 3.1); статистичні методи використовувались для узагальнення результатів опитування слідчих, прокурорів, адвокатів та суддів, вивчення матеріалів кримінальних проваджень, матеріалів слідчої та судової практики, для узагальнення статистичних даних Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України (розділи 1-3); соціологічні методи використовувались для підтвердження наукових висновків результатами анкетування (розділи 2-3).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується вдалою і продуманою структурою наукової роботи, логікою викладення матеріалу, теоретичною та емпіричною базою.

Нормативно-правовою основою дослідження стали положення Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, інших законів, постанов Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Міністерства юстиції України, інших відомчих правових актів, що регулюють правовідносини у сфері кримінального судочинства, прецедентної практики Європейського суду з прав людини та правових позицій Верховного Суду України. Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі логіки та філософії, кримінального процесу та криміналістики.

Емпіричну базу дослідження складають статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, матеріали кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 307 КК України, вироки судів, рішення апеляційних судів, узагальнені дані

анкетувань адвокатів, слідчих, прокурорів та суддів. У процесі дисертаційного дослідження також використовувався особистий досвід роботи автора в органах прокуратури України.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими, виваженими та слухними, що є вагомим внеском у теорію кримінального процесуального права та криміналістики.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура й обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел і шести додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінку, з яких основний текст дисертації займає 177 сторінок, список використаних джерел (136 найменування) – 15 сторінок, додатки – 15 сторінок.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено відомості про апробацію результатів дослідження та практичне значення його результатів, публікації автора та структуру дисертації (с. 17-25).

У першому розділі «Загальнотеоретична характеристика доказів щодо доказування у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» досліджено теоретичне визначення доказів, охарактеризовано їх види та класифікацію за Кримінальним процесуальним кодексом України. Проаналізовано поняття, предмет та структурні елементи доказування у кримінальному провадженні.

Зазначається, що до ключових джерел доказів у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів слід віднести речові

докази та висновки експертів. Важливим під час досудового розслідування даної категорії кримінальних правопорушень є вилучення об'єктів незаконного обігу та правильне їх процесуальне оформлення, у порядку визначеному Кримінального процесуального кодексу України. Саме сукупність зібраних доказів у кримінальному провадженні та їх правильна оцінка слідчим, прокурором, слідчим суддею та судом дає змогу зробити відповідні висновки та прийняти окремі процесуальні рішення. Водночас, помилки, які допущені суб'єктами доказування під час дослідження та оцінки доказів, можуть спричинити прийняття хибного рішення та порушити права учасників кримінального провадження.

Зазначається, що кримінальні правопорушення, пов'язані зі збутом наркотичних засобів, вирізняються особливим предметом доказування. Об'єктами, що мають доказове значення для цієї категорії кримінальних правопорушень, є: наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги; ваги, в тому числі електронні, за допомогою яких здійснюється визначення маси заборонених до обігу речовин; предмети, за допомогою яких вживаються наркотичні засоби (шприці, голки, самокрутки, фольга тощо); обладнання для виготовлення наркотичних засобів; пакувальні матеріали для зберігання заборонених до обігу речовин (паперові згортки, полімерні пакетики тощо); грошові кошти або інші цінності, отримані за продаж наркотичних засобів; технічні прилади (комп'ютер, мобільний телефон, флеш-носії тощо), на яких може міститися інформація про незаконну діяльність.

Окрім того, характерним у процесі доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, є обов'язкове залучення експерта для проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів. Завданням цієї експертизи є ідентифікація наданих на дослідження речовин. Разом з тим обґрунтовано використання в окремих випадках, як доказу на стадії судового розгляду, протоколу допиту свідка.

Зроблено висновок про те, що основна діяльність уповноважених суб'єктів доказування під час досудового розслідування досліджуваної

категорії кримінальних правопорушень спрямована на збирання, перевірку та оцінку доказів. Правильна їх оцінка слідчим, прокурором, слідчим суддею та судом дасть змогу дійти відповідних висновків та прийняти окремі процесуальні рішення. Водночас порушення, що допущені під час дослідження та оцінки доказів, можуть призвести до прийняття неправильних рішень і, як наслідок, до порушення прав учасників кримінального провадження.

У другому розділі «Основні положення доказування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» проаналізовано особливості контролю за вчиненням злочину, визначено поняття, підстави, завдання та порядок його проведення. Розкрито зміст основних слідчих (розшукових) дій, що використовують слідчі під час фіксування цієї категорії кримінальних правопорушень.

З'ясовано, що негласні слідчі (розшукові) дії є ефективним важелем встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження, а їх результати використовуються у процесі доказування уповноваженими суб'єктами на тих самих підставах, що і результати слідчих (розшукових) дій. Контроль за вчиненням злочину – це один із видів негласних слідчих (розшукових) дій, рішення про проведення якої приймається виключно прокурором у встановлених законодавством формах. Перед прийняттям рішення про його проведення у розпорядженні прокурора повинно бути достатньо доказів, що підтверджують протиправну діяльність особи. Наголошено, що успішність фіксації збуту заборонених до обігу речовин залежить від низки факторів: відомостей про особу правопорушника, спосіб та місце збуту наркотичних засобів тощо, що обов'язково мають бути встановлені на початкових етапах досудового розслідування.

Встановлено, що поширення останнім часом безконтактної форми збуту наркотичних засобів, який набирає все більших масштабів, а також високий рівень підготовки та конспірації осіб, які займаються цією незаконною діяльністю, вимагає від правоохоронних органів використання новітніх

технологій, що суттєво змінює підходи в доказуванні цієї категорії кримінальних правопорушень. Таким чином, необхідним і доцільним є використання правоохоронними органами під час досудового розслідування можливостей інтегрованої системи «Безпечне місто», безпілотних літальних апаратів, що значно полегшить встановлення місць збуту наркотичних засобів, ідентифікації осіб, транспортних засобів та маршрутів, що використовуються для постачання заборонених до обігу речовин. Безсумнівно, використання безпілотних літальних апаратів засвідчило їх ефективність під час розслідування воєнних злочинів, зокрема під час проведення огляду місця події. Зазначається, що поява викривачів у цій категорії кримінальних правопорушень значно б підвищила ефективність правоохоронних органів щодо виявлення осіб, які займаються збутом наркотичних засобів. Разом з тим держава повинна створити належний правовий статус та гарантії державного захисту цієї категорії осіб, що забезпечить відповідні передумови для співпраці фізичних осіб з правоохоронними органами.

Зазначається, що, незважаючи на воєнний стан у державі та ведення активних бойових дій на значній території України, кількість злочинів розглядуваної категорії кримінальних правопорушень не зменшуються. Покращення протидії злочинам в сфері незаконного обігу наркотичних засобів потребує налагодження відносин України із зарубіжними державами та певними міжнародними інституціями. На сьогодні злочинні організації та інші формування активно намагаються налагодити постачання наркотичних засобів на ринок України, використовуючи територію нашої держави для їх транзитного переміщення до Західної Європи. Безперечно, співпраця України на міжнародному рівні стане ефективним важелем у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів.

У третьому розділі «Провокація вчинення кримінального правопорушення у кримінальних провадженнях, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» розглянуто поняття та критерії допустимості доказів,

отриманих під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів, сформовано визначення поняття провокації кримінального правопорушення. Під провокацією потрібно розуміти умисні дії співробітників правоохоронних органів чи осіб, що залучені ними до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які шляхом умовляння, шантажу, підкупу, обману або іншим чином схилили особу до вчинення кримінального правопорушення, який в іншому випадку не було вчинено з метою викриття протиправної діяльності цієї особи, створення штучних доказів її винуватості та притягнення останньої до кримінальної відповідальності. На основі проведеного аналізу з'ясовано, що відсутність у національному законодавстві визначення поняття провокація та кримінальної відповідальності за її вчинення часто є підставою для зловживання правоохоронними органами своїми повноваженнями під час фіксування збуту наркотичних засобів. Провокація вчинення кримінального правопорушення є підґрунтям для визнання здобутих у такий спосіб доказів недопустимими, та не є законним способом їх збирання.

На сьогодні під час прийняття компетентними органами процесуальних рішень як на стадії досудового розслідування, так і судового розгляду останніми враховується практика Європейського суду з прав людини, яка має суттєве значення для національного законодавства. На сучасному етапі практика національних судів спрямована на пошук оптимальних критеріїв, за допомогою яких можливо було б розділити правомірну (дозволену) поведінку правоохоронних органів від неправомірної, пов'язаної з провокацією на вчинення кримінального правопорушення.

Встановлено, що існує необхідність законодавчого визначення провокації кримінального правопорушення, недопустимості доказів, здобутих у такий спосіб, а також встановлення кримінальної відповідальності за провокування (підбурювання) особи на вчинення кримінального правопорушення. Такі зміни усунуть прогалини законодавства та сприятимуть

ефективному проведенню досудового розслідування та судового розгляду цієї категорії кримінальних проваджень.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження Помаза Ярослава Олександровича та науковими публікаціями фактів порушень академічної доброчесності виявлено не було, усі запозичення містять відповідні посилання. Результати та напрацювання співавторів у дисертаційному дослідженні не використовувалися. Це дозволяє припустити, що дисертація здобувача є самостійно здійсненою й оригінальною науковою працею.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Я. О. Помаза, слід звернути увагу на окремі спірні, дискусійні положення, що можуть стати підґрунтям для обговорення під час захисту, а саме:

1. При формулюванні задач дослідження здобувач припускається помилки, яка характерна і для інших дослідників. Йдеться про те, що до завдань дослідження необхідно відносити досягнення певних результатів: розкриття, встановлення, виявлення певних закономірностей, невідомих сторін певного явища чи процесу. Разом з тим, у роботі в числі завдань називаються такі: «охарактеризувати зміст структурних елементів ...», «дослідити специфіку використання процесуальних дій ...», «дослідити поняття провокації ...». Дослідження, аналіз – це шлях до досягнення певної мети, а не сама мета.

2. У вступі (с. 22) здобувач однією із складових емпіричної бази визначає узагальнені дані анкетувань адвокатів, слідчих, прокурорів та суддів. Але, для розуміння ступені репрезентативності дослідження, бажано мати інформацію щодо загальної кількості опитаних та їх розподіл за категоріями. Відсутня така інформація і у Додатку А дисертації.

3. У підрозділі 1.1 (с. 36) дисертант наводить позиції науковців щодо поняття доказів, поділяючи їх на три групи. Представлені позиції: перша –

висловлена М. А. Погорецьким, та друга – висловлена А. В. Молдованом та С. М. Мельником за своєю сутністю та навіть текстове збігаються. Далі під час їх змістовного розгляду сам дисертант їх об'єднує.

4. У підрозділі 1.2 (с. 52-63) здобувач розглядає етапи доказування, а саме збирання, перевірка та оцінка доказів. Але при цьому не приділено уваги характеристиці кожного з етапів у відношенні до розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів.

5. Ми погоджуємось з думкою дисертанта, що негласні слідчі (розшукові) дії є більш ефективними засобами виявлення та фіксування фактів незаконного збуту заборонених до обігу речовин. Але, на нашу думку, в роботі потрібно було б більше уваги приділити й окремим слідчим (розшуковим) діям, зокрема огляду місця події, в тому числі безпосередньо огляду наркотичних речовин а також призначенню та проведенню експертизи. Ми підтримуємо пропозицію здобувача щодо внесення змін до ч. 3 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України щодо можливості отримання висновку спеціаліста за результатами попереднього дослідження заборонених до обігу речовин до внесення відомостей до ЄРДР. Але, на думку рецензента, зазначене можливо реалізувати у межах чинного Кримінального процесуального кодексу України, якщо скористатися нормою ст. 105, де зазначається, що додатками до протоколу огляду можуть бути «письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні відповідної процесуальної дії». У поясненні спеціаліста можуть бути викладені результати попереднього дослідження з використанням експрес-тестів, що були проведені ним під час огляду місця події. Висловлені дисертантом та рецензентом пропозиції з цього приводу можуть стати предметом дискусії під час прилюдного захисту.

Підсумовуючи викладене вище, слід зауважити, що висловлені дискусійні положення лише підкреслюють актуальність досліджуваної проблематики та не впливають на загалом позитивну оцінку роботи та істотно не зменшують її теоретичного та практичного рівня.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація «Особливості доказування на стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03.04.2019 р. № 283 та від 19.05.2023 р. № 502), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 18.05.2023 р. № 502), а її автор – Помаз Ярослав Олександрович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Ігор ПИРІГ

Підпис Пирога І. В. засвідчую:

Перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Олександр ЮНІН